

JONAS HELLMAN & ANDERS HULTIN:

En annan förändringsstrategi

En vanlig föreställning i den politiska debatten är att Sverige skall förändras genom en konstitutionell reform; politikerna skall sätta sig ner och komma överens om en ny ordning med lägre skatter, lägre offentliga utgifter och massor med självbindningar. Det är inget fel att diskutera med denna utgångspunkt. Dock förefaller det osannolikt att det i praktiken kommer att bli så. Och om det blir så är det troligen för att den politiska majoriteten måste, inte för att den egentligen vill.

Så har det varit med de flesta stora politiska förändringar som skett under 80- och 90-talen: avregleringen av valutamarknaden, skattereformen, EU-medlemskapet och så vidare. Förändringskraften har kommit utifrån, genom att omvärlden förändrats och konkurrenstrycket tvingat fram en åtgärd. Undantaget är en del av de förändringar som genomfördes under den borgerliga regeringsperioden

1991-1994, vilka faktiskt stod inskrivna i de borgerliga partiernas program.

Även under denna regeringsperiod var emellertid två av de största förändringarna – saneringen av statsfinanserna samt övergivandet av den fasta växelkursen – mer ett resultat av yttre tryck än av egna planer.

Tidens tecken

Det yttre trycket på den svenska ekonomin har knappast avtagit. En av vårens stora nyheter var till exempel att Ericsson utreder möjligheten att flytta sitt huvudkontor utomlands. Det går inte att locka kompetenta utländska medarbetare till Sverige med de nuvarande inkomstskatterna, hävdar Ericssons koncernchef Lars Ramqvist.

Regeringen kontrade med att säga att den skall lägga ett förslag om lägre skatter för "utländska experter". Sannolikt är detta ett tidens tecken. Fler och fler grupper kommer med tiden att behöva undantas från de hö-

ga svenska inkomstskatterna. EU-byråkraterna har redan ordnat sig en gräddfil. Nu är det de utländska experternas tur. Och om utländska experter skall få lägre skatter, varför skall svenska experter med motsvarande arbetsuppgifter beskattas högre?

När handeln på Internet kommer igång på allvar kommer detta att ställa till med betydande bekymmer för skattemyndigheterna. Hur skall de kunna hålla kontroll över vilka affärer som sker? Och hur skall de kunna beskatta dessa affärer?

Det är inte svårt att se ett scenario där svenskar genom Internet kan skaffa sig ett konto i en utländsk bank. Man kan sedan göra affärer med andra svenskar som också har utländska konton. Verksamheten sker i Sverige, men pengarna finns någon helt annanstans, utom myndigheternas kontroll.

Resultatet av detta kommer med tiden bli att varu- och tjänstebeskatningen tas bort. Åtminstone för såda-

na varor och tjänster där det är lätt att komma undan skatten.

Konkurrensutsätt Sverige

Det sorgliga med denna utveckling är att den inte blir särskilt rättvis. Om utländska experter med höga inkomster inte betalar svenska inkomstskatter, varför skall då en snabbköpskas-sörska – med betydligt lägre inkomst – tvingas göra det? En del hävdar till och med att de skatteobjekt som med tiden kommer att återstå är fastigheter och lågutbildad arbetskraft. Det är från dessa källor som alla skatter måste tas ut.

Det är möjligt att den politiska majoriteten vid det laget kan lyckas samla sig för en större konstitutionell reform. Men vägen dit är lång och friktionsfylld. En målsättning bör därför vara att skynda på utvecklingen så att den blir mindre smärtsam. Ju fortare den politiska majoriteten känner sig pressad att åstadkomma en förändring, desto bättre.

Den snabbaste vägen att åstadkomma detta är sannolikt inte att börja i själva reformen, utan att börja i förändringskrafterna. Avgörande för hur snabbt utvecklingen kommer att gå är hur hårt trycket utifrån upplevs. Den effektivaste vägen att förändra

Sverige är således att vidta så många åtgärder som möjligt för att konkurrensutsätta Sverige. Ju mer konkurrens, desto fortare kommer det att gå.

Vilka åtgärder är det i så fall som skall vidtas? Menyn ser inte riktigt ut som den brukar göra.

En strategisk förändring skulle till exempel kunna vara att avskaffa skillnaden mellan A- och B-aktier. Den nuvarande indelningen innebär att olika aktier har olika röstvärde. De aktier som ägs av svenskar har som regel högre röstvärde än de aktier som ägs av utlänningar.

Om denna ordning förändrades skulle det uppstå ett kraftigt förändringstryck på det svenska näringslivet. Den nostalgi och den lojalitet som i dag binder de svenska storföretagen till Sverige skulle upphöra. Avgörande för var verksamheten förläggs skulle bli var den kan bedrivas bäst och billigast, inte var cheferna är födda och har sina släktingar.

En annan strategisk förändring är invandring. Med fri rörlighet över gränserna är det svårt att upprätthålla orimligt generösa bidragssystem. Detta har vi redan fått erfara i Sverige. Moderaterna gör i sitt framtidsprogram *Land för hoppfulla* ett försök att diskutera hur vi skall kunna

utforma välfärdssystemen så att de tål invandring. Budskapet nådde bevisligen inte fram. Den väg som Sverige kortsiktigt har valt är – trots allt tal om solidaritet – att sluta gränserna.

Ytterligare en strategisk förändring är att avreglera jordbruket. Om Östeuropa fick sälja sina jordbruksprodukter fritt i väst skulle detta innebära en förbättring för de svenska konsumenterna, och ett kraftigt förändringstryck på de svenska livsmedelsproducenterna. Maten skulle bli bättre och billigare.

Förändringsprocesser

Förändringar som dessa är förstås svåra att vinna politiskt gehör för. Konkurrensutsättning är inte populärt – särskilt inte om det är man själv som skall utsättas. Ändå tror vi att det ligger en poäng i att börja tänka i dessa termer.

I den turbulenta tid vi lever i är det viktiga inte vilka detaljprogram olika politiska partier säger sig vilja förverkliga, utan vilka förändringsprocesser de medvetet eller omedvetet kan tänkas sätta igång.

Ett undantag i turordningsreglerna vid uppsägning kan återställas, men det kommer aldrig gå att återreglera valutamarknaden.